

1995-12-10

Redaktör detta nummer Ingrid Sondén

Nr 46 från starten 1980

1995:2 nytt

Styrelsen i Tallin.

Internationella kontakter är viktiga att vidmakthålla och utveckla för föreningen. Sedan många år tillbaka har KSP haft goda förbindelser med kolleger i övriga Norden. I Finland finns vår systerförening KUTSU som har mycket gemensamt med KSP. Kontakterna mellan våra föreningar är alltid givande och i våras utvidgade vi vår krets genom att gemensamt besöka Estlands huvudstad Tallin.

Styrelsemötet i våras, närmare bestämt 1 maj, avhöll vi ombord på Silja Line och nästa dags morgon mötte vi våra finska vänner i Helsingfors hamn. Tillsammans gick vi ombord på snabbåten Liisa som tog oss till Tallin.

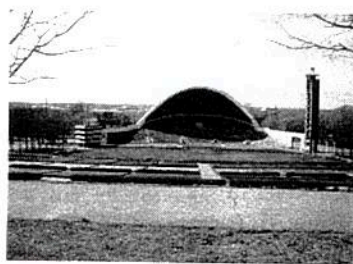
Som nyblivna EU-medborgare hade vi mycket gemensamt att diskutera och vi fann att våra uppfattningar om EU:s statistiska databaser och de nya krav som ställdes på oss var tämligen lika. Våra problem försvann snabbt när vi allteftersom besöket i Tallin fortskred fick klart för oss vilka svårigheter detta land har att brottas med.

GUIDAD RUNDTUR

Det egentliga besöket, som var mycket välorganiserat, inleddes som sig bör med en guidad rundtur. Estlands historia är till stora delar en historia från ockupationen. Redan i början på 1200-talet kom danskarna för att sedan ersättas av ett antal tyska ordnar. Därefter var det svenskarna som var härskare fram till 1710 då Karl XII:s

bussar tågade ut. Efter det tog ryssarna över. Estlands självständighet har alltså varit begränsad till åren 1919-1940. Det är märkligt att ett folk och ett språk kan bestå med en sådan historia.

Till de mest kända sevärdheterna hör ringmuren med tillhörande torn från början av 1200-talet och en kyrka där bl a svenska adelsmän är begravda. Stadskärnan med sitt gatusystem är en speciell miljö. Det man är mest stolt över är nog den sångarplats och sångscen där den sjungande befrielsen ägde rum. Där samlades innan befrielsen ca 300 000 ester, dvs ca 1/3 av hela den estniska befolkningen i landet- imponerande!

Tiden rinner undan

ksp-nytt är en medlemstidning för Föreningen för kommunal statistik och planering, KSP. Tidningen utkommer med 3-4 nummer per år, trycks i ca 500 ex och sänds ut till alla medlemmar samt ett antal övriga intressenter.

Redaktör: Anders Åström
Redaktionskommitté utgörs av KSP:s styrelse

Postadress: *ksp-nytt*
c/o Anders Åström
Uppsala kommun, Box 216
751 04 Uppsala
Tel 018 -27 13 06
Fax 018-14 96 27
Föreningens postgiro 683522 -7

1995 har varit ett händelserikt år för många KSP medlemmar. Så händelserikt att vi haft svårt att uppfylla vårt löfte om antalet KSP-nytt. Vi lovar bättring inför 1996. Det finns mycket att berätta. Flera arbetsgrupper har varit ute på studieresor. I det här numret får vi en rapport från Berlin som för närvarande är en stor byggarbetsplats. KABO var där. Några studieresor kommer att dokumenteras i egna rapporter. Det gäller också rapporten från årskonferensen i Tylesand. Halmstad/Laholm arrangerade en fin konferens. Nästa år blir det Östersunds tur. Med tanke på alla stressade medlemmar kommer konferensen i år att bli något kortare. Vi ses på kvällen måndagen den 3 september och har två späckade konferensdagar den 4 och 5. Glöm alltså inte att skriva in Östersund i almanackan. En trevlig och skön julhelg och ett spännande 1996 tillönskas alla *ksp-nytt*s läsare.

Lagil

Det är inte så många medlemmar som använder sig av KF-direkt ännu. Det kan bli ett bra sätt att hålla diskussionen igång mellan våra Som meddelades i förra *ksp-nytt* finns nu en konferensmapp för styrelsen och några arbetsgrupper. Där finns också under öppna diskussioner - "KSP öppet forum" med undermappar för Prognos och Amikogrupperna. Dessutom får du en egen brevlåda för e-post. Man kan nu också nå SK-direkt via internet under : skdir.svekom.se. (Tidigare IP-nummer som adress till SK-direkt gäller inte längre, efter 17 okt). Hans Ekholm, Sv Kommunförbundet och IT-gruppen kan lämna mer information.

Medlemsnytt

Nya medlemmar

Monica Hjern
Norrköpings kommun

Peter Lundgren
Vetlanda kommun

Jan Kaaling
Göteborgs kommun

Inger Sellers (återinträde)
Burlövs kommun

Shala Gladenhoff

Avgångna medlemmar

Alf Brovertz

Anita Edvinsson

Luisa Hansson

Kennie Bjerstedt

Jurgen Beck

Johan Jonsson

Ragnar Martinsson

Jonas Hertzman

Bertil Axelsson

Jan Simonsson

Monika Lind

Vellinge kommun

Göteborgs kommun

Lunds kommun

Länstrafiken Kristianstad

Eksjö kommun

Göteborgs kommun

Göteborgs kommun

Klippans kommun

Nyköpings kommun

Sotenäs kommun

Stockholms stad

Forts. Tallinresan

I Estland bor ca 1,5 miljoner. Befolkningen har sedan 1990 minskat med 65 000. Främsta orsak är en nettoutflyttning till utlandet, i första hand Ryssland. Men även den naturliga folkökningen har de senaste åren varit negativ. Antalet födda har minskat från 22 000 år 1990 till 15 000 år 1993, en följd av en svår ekonomisk situation. 65-70% av befolkningen är ester, ryssarna är ca 25%.

De stora skillnaderna jämfört med för några år sedan var fler bilar på gatorna och nu med västeuropeiska märken och fler affärer med ett bra varuutbud. Staden gör i viss mån ett västerländskt intryck -med Mac Donalds och allt - men fastighetsunderhållet är fortfarande mycket eftersatt.

Som sista sevärdhet såg vi en hästdroska värma upp sig för att möta sommarens turistinvasion i ett land där 1 maj-demonstrationerna upphörde för några år sedan.

BESÖK PÅ "SCB"

Förmiddagen den andra dagen startade vi med ett besök på Eeste Statistikaamet, Estlands SCB. Vår värdinna var biträdande direktören Helina Vigla. SCB grundades 1921, men verksamheten låg nere under kriget. Nu sker en mycket snabb utveckling. 1990 fick man en lag som garanterar företagen konfidentiell behandling av statistikuppgifter man lämnar. Detta var nödvändigt eftersom man sedan gammalt hyser en misstro mot myndigheter. Man fick ett företagsregister 1992 som bygger på företagsenkäter. Ett problem är att den grå ekonomin är omfattande. Man räknar med 20% "men vem vet".

Eesti statistikaamet har 370 specialister fördelade på 9 divisioner. Vi träffade chefen för en av dessa divisioner Maie Nogelainen på statistikutvecklingsdivisionen. Några av divisionerna producerar även regional statistik, tex socialstatistik, men det finns också 7 regionala byråer. Landet är upp-

delat i 15 län/regioner och 255 kommuner. Kommunerna samlar bara in befolkningsstatistik.

Ett problem är bristen på tidsserier. Folkräkningarna ger en bas, men man har inte riktigt fått rutin på rapporteringarna om befolkningsförändringarna.

Man har fått metodologisk hjälp genom internationella konferenser och studiebesök främst i de nordiska länderna. Man är i en stark uppbyggnadsfas och har många planer. Det största problemet är brist på datorer.

BESÖK I STADSHUSET

Efter lunch träffade vi åtta personer från förvaltningen i staden Tallin anförda av biträdande stadsdirektör Jaak Saarnit och avdelningschef Ulo Piklak från stadsplaneringskontoret. Ämnet för överläggningarna var stadsplanering och stadens organisation och utveckling. Investeringar i infrastruktur har en hög prioritet men de ekonomiska resurserna för investeringar är ännu begränsade. Kommunikationer, vägar/järnvägar, har den högsta prioriteten och därefter kommer vattenrening. Vattenfrågorna löses med stöd från både Finland och Sverige. Det finns ett 20-tal hamnar byggda för den ryska flottan. De skall nu få en annan användning. Privata investeringar i Estland hamnar till 90 % i Tallin.

Det sociala området är i nuvarande brytningstid eftersatt och man menar att det finns för många skolor och sjukhus. Ett ambitiöst program för att byta ut gamla ryska energislukande värmepannor pågick i fastigheterna. Det är ännu inte utklarat vilka uppgifter som ligger på staten och på staden men vi fick intrycket att man ändå kommit ganska långt i upporderingsarbetet.

Tallin arbetar hårt på att utveckla relationerna till utlandet som under Sovjettiden var i stort sett obefintliga. Malmö var en av de första städer man hade kontakt med efter frigörelsen. Nu har Tallin ett stort antal systerstäder i Tyskland, Holland och England med vilka det finns konkreta samarbetsprojekt. Samarbetet med Helsingfors och Stockholm verkar att utgöra en minskande andel.

Tallins befolkning uppgår till ca 470 000 invånare. Ryssarna utgör 43% vilket onekligen är ett problem då fullmäktige skall väljas.

Staden är indelad i 8 distrikt vilka har en form av kommundelsnämnder. Det representativa systemet är svårgenomträngligt och tiden medgav inte att vi utforskade det. Till grund för stadsplaneringen ligger ett antal befolkningsscenarier. Samtliga förutsatte att Tallins befolkning skulle minska. Några större bostadsprojekt skulle man

därför inte satsa på i den översiktsplan som man var i full färd med att ställa samman. I en eventuell nyproduktion tänkte man satsa på småhusbyggande som ersättning för de massproducerade höghusområden som finns i stadens yttre delar.

Realismen i antagandena diskuterade vi gemensamt. Ett troligare scenario är kanske, om den ekonomiska standarden ökar, att det blir en inflyttning till Tallin från andra delar av Estland. Trångboddheten är stor, om än inte lika stor som på andra håll i det tidigare Sovjetunionen, och mycket större än i Västeuropa. Det gör att man bör förutse en ökad efterfrågan på nya bostäder de kommande åren.

Bristen på tillförlitlig statistik är stor. Kanske planerar man därför lite i blindo. Å andra sidan är nog behovet av åtgärder så stort att det kanske inte spelar så stor roll vad man gör och vad man börjar med. Huvudsaken är att man kommer i gång med en utveckling efter 50 år av stillastående och där det som gjordes under den tiden inte var så lyckat.

HELSINKI-TALLINA INFO

Vi hann också med ett besök på Helsinki-Tallina Info, dvs den organisation som tagit hand om alla arrangemang under besöket. Informationscentralen är en del i det samarbetsprojekt som etablerats mellan Helsingfors och Tallin. De ledande idéerna bakom projektet är kunskapsutbyte mellan de båda städernas stadsförvaltningar. Ett långsiktigt mål är att stödja och stimulera samarbete mellan små stora företag i de båda städerna.

Helsinki-Tallina infokontor är en filial till Helsingfors stadskansli. Det är två personer anställda i Tallin och två i Helsingfors. Man ordnar seminarier och står med tolkservice. I april 1995 startades ett Tallincentra i Helsingfors med en lokalyta på 1400 kvm. Man hyr ut åt Tallinföretag. Det har varit svårt att hitta motsvarande lokaler i Tallin, men Helsingforsföretagen är mycket intresserade av detta. Man har också ett omfattande kulturutbyte mellan städerna. Detta baserar sig från stöd från föreningar och undervisningsministeriet i Finland.

Rapport från Kabo:s studieresa till Berlin

BERLIN BYGGER

KABO besökte ett Berlin med ett byggande i treskift i de centrala delarna. Tyskland har inte en lågkonjunktur som lägger sordin på byggandet. Men det finns också ett par andra orsaker till att byggaktiviteterna är extra stora i Berlin just nu.

NYA TIDER

De börjar med "die Wende", vändningen i och med DDR:s upplösning och murens fall. Berlin ska åter bli Tysklands huvudstad enligt ett principbeslut. Återföreningen har lett till en stor ekonomisk förväntan på utvecklingen inte minst i Berlin. Byggföretag från hela Europa har köpt mark och byggandet har börjat på vinst och förlust redan innan man vet vilka som kommer att hyra. Men det är kanske inte någon stor risk för en fastighetskris. Kontorstätheten i Berlin lär vara hälften så stor som i andra storstäder. Enligt uppgift finns det också en bostadsbrist på 150000 lägenheter. Det är alltså inte konstigt att Berlin numera är Europas största byggplats.

REGERINGSKVARTEREN

Regeringen och administrationen kommer att förläggas till kvarter som också tidigare varit centrum för makten.

Av känd anledning finns det inte så många historiska byggnader kvar. Men riksdagshuset och Görings f d finansministerium på Wilhelmstrasse är två byggnader som ligger inom ett stråk där de nya regeringsbyggnaderna ska byggas. Dessutom ska bostäder byggas för regeringstjänstemän från Bonn i ett område vid Spree i närheten av riksdagshuset. Genom att muren och gränssområdet gick i dessa delar så har det varit "utkantsområden" med en hel del obebyggd mark, ett ingenmansland som fortfarande ser ut som upplagsområden. På vår fråga när regeringen ska flytta blir det klart men ändå ett oprecist svar: "När regeringsbyggnaderna står klara!"

FRIEDRICHSTADT

Det historiska Berlin var en del i Öst-Berlin. DDR byggde sitt Palats der Republik, statsrådsbyggnaden och en byggnad för utrikesministeriet i kvarteren kring den tidigare slottsplatsen. Förstapristagaren i en nyligen avgjord arkitekttävling föreslår att dessa byggnader ersätts bland annat av ett nytt Stadthaus. En av byggnaderna ska lämna plats för ett återuppförande av en 1700-talsbyggnad av Schinkel, den arkitekt som satte sin prägel på Friedrichstadt.

Förslaget är inte helt okontroversiellt. I en artikel kallas detta "rituelle Slachtung". Byggnaderna bedöms vara goda exempel på en bygg-

nadsstil som i översättning kanske kan kallas DDR-modernism. Det officiella motivet för att riva Palats der Republik är att byggnaden är alltför belastad med asbest. När det gäller statsrådsbyggnaden skulle den vara mindre lämpad av funktionella skäl för det nya utrikesministeriet men också genom sin historiska koppling till DDR. Som en av DDR-tidens viktigaste offentliga byggnader skulle den heller inte vara presentabel för den nya staten. Men sista ordet är antagligen inte sagt än. Inte minst har ombyggnadsplanerna en ekonomisk sida.

I närbelägna kvarter, framför allt kring Friedrichstrasse pågår ett febrilt byggande av kommersiella lokaler. Här finns mark tillgänglig och antagligen också ett behov, inte minst av balansskäl så att denna mycket centrala del av östra Berlin kan få en viss motsvarighet till centrat kring Kurfürstendamm.

POTSDAMER PLATZ

En obebyggd gränsszon kring muren fanns också i närheten av Brandenburger Tor. Det är här kring Potsdamer Platz som några av de stora transnationella företagen ska bygga: Sony, Daimler-Benz och ABB. Det kommer att bli spektakulärt och med en mycket hög exploateringsgrad. Sonys projekt omfattar tre större byggnader som ska synas på håll bli ett huvudkontor och en "high-rise" ritade av Chicagoarkitekter.

ABB:s projekt innehåller en större tolvvåningsbyggnad och i övrigt byggnader i åtta våningar. Det ska bli en blandning av aktiviteter. Kontorsytorna upptar från 50 till 70%, bostäder 20% och i övrigt affärer, restauranter etc.

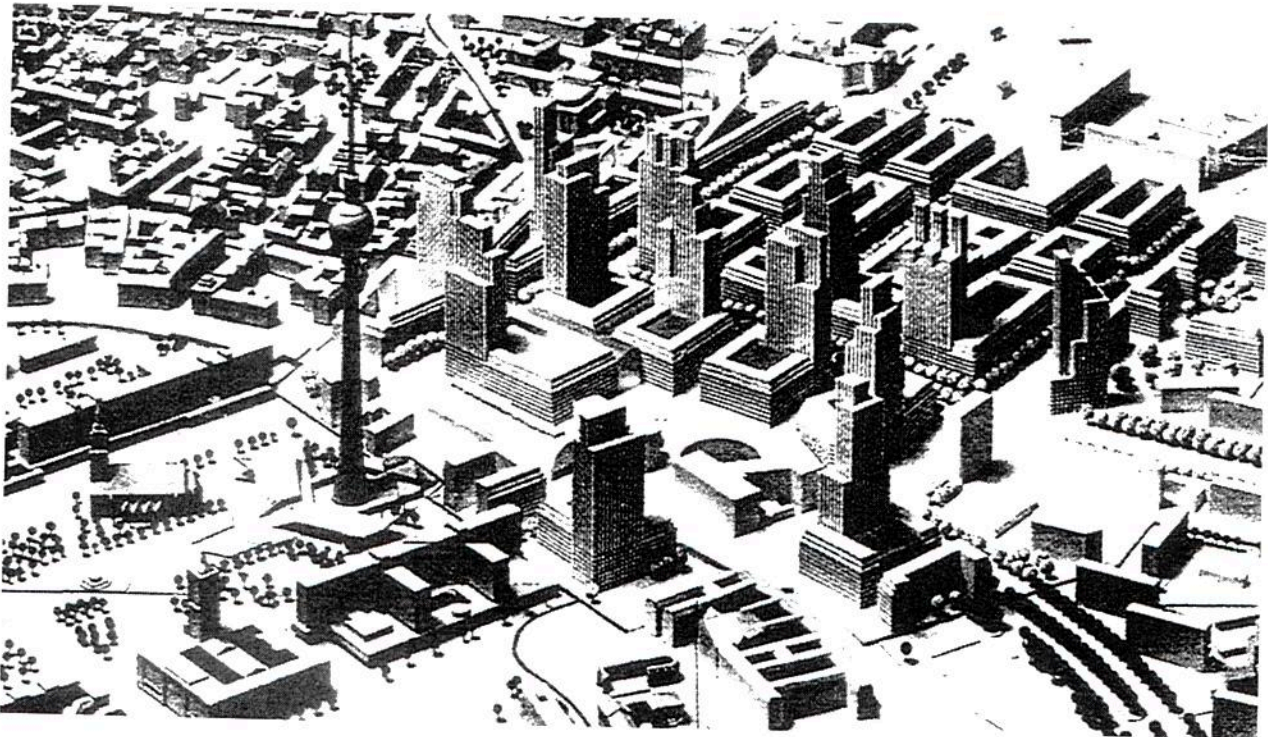
TYSK SKALA?

Östberlin byggs i ett kvartermönster från 1700-talet i den gamla Friedrichstadt. Detta innebär inte - som

man kanske kunde tro - att det handlar om småskalighet. Tvärtom var det mesta i detta område eller andra Berlinområden så stort att min kamera med vidaste vinkeln på objektivet inte räckte till för att ta översiktsbilder.

Men det handlar oftast inte om hushöjden. 22 m till takfot har varit och är en gräns för byggnadshöjden, dock tillåter man numera ytterli-

gare 8 m indragen i vindsvåningar. Jämför man detta med de 18 m till takfot för stenstaden i Stockholm är det kanske en gradskillnad. Det handlar mer om gaturummen, de öppna platserna och kvarterens storlek. Se på de långa paradgatorna: Kurfürstendamm 2,4 km lång och 53 m bred, Unter den Linden 1,5 km lång och 60 m bred. Karl Marx allé - Frankfurter allé har ett 90 m brett gaturum.

ALEXANDERPLATZ

På 30-talet planerades höghus kring denna viktiga plats eller rättare sagt jätteyta. Planerna fullföljdes inte med undantag från något hus. Efter kriget har byggnader tillkommit runt och på Alexanderplatz, bl a har det blivit platsen för ett högt

hotell och TV-tornet, en symbol för Öst-Berlin med karakteristisk silhuett. Ska man vara ärlig är det inte någon positiv upplevelse att besöka denna till namnet välkända plats. Det är sannolikt inte de arkitektoniska kvaliteterna som har gett platsen dess rykte. Därför är

det heller inte förvånande att denna plats ska omdanas. Men jag blir förvånad hur. 1:a pris har gått till en grundidé med 13 mycket höga hus av modell "skyskrapor" i ett "kluster". I en artikel kritiserar detta förslag för att de blockerar tv-tornet visuellt från några av de viktiga gaturummen.

BOSTADSOMRÅDEN I "VÄST" OCH "ÖST"

I Berlin försöker man undvika att prata i termer av "väst" och "öst" men skillnaderna är så påtagliga så i en reseberättelse som denna kan det vara änddamåsenligt?

Västberlin var "omringat" av DDR vilket innebar att det var knappt om mark för bostadsbyggande. Den västra delen är mycket mer tätbebyggd än östra delen av den gamla huvudstaden och med ett byggnadsbestånd som är

mer välunderhållet och tillkommet i olika tidsperioder. I tidigare Östberlin såg vi nästan bara förkrigsbyggnader som till huvuddelen inte verkade ha fått något underhåll sedan de byggdes, några få nyrenoverade områden, några få kraftsamlingar i representativa lägen, t ex de som en guide kallade "soc-kerbagarstil" (Stalinkokaner?) vid Karl Marx allé eller bostadshusen kring Alexanderplatz.

Men sedan finns det också också områden som går un-

der benämningen "Plattenbau", ungefär elementbyggeri på svenska. Den term som för en svensk ger de närmaste associationerna är ordet "miljonprogramområde". Vi besökte ett område från slutet av 70-talet, Marzahn. Även i detta fall är det en stor skillnad i skala jämfört med svenska miljonprogramområden. Men mer om detta i en annan artikel.

Kurt Lundvall

Och så tillbaka till vår svenska verklighet

FOB-NYTT

Regeringen föreslår en registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000- Gävle och Högalids församling i Stockholm blir försöksområden

I regeringens proposition 1995/96:90 föreslås att det skall genomföras en registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 för att framställa statistik för samhällsplanering, forskning och allmän information.

Statistikframställningen skall tas fram med hjälp av registerdata. En förutsättning för detta är inrättande

av ett lägenhetsregister och införande av folkbokföring på lägenhet.

Förslaget innebär bl a att kommunerna blir skyldiga (lagregleras) att upprätta ett adressregister som alla bostadslägenheter kan kopplas till. Skyldigheten är kopplad till frivillighet! Dessutom utgår ingen ersättning.

En provverksamhet skall genomföras i Gävle kommun och i Högalids församling i Stockholm. Försöksperioden sträcker sig från 1 januari 1996 med avrapportering våren 1998. Visar det sig att försöket under resans lopp blir lyckosamt behöver övriga kommuner inte avvakta utvärderingen utan

uppläggningsen kan rulla i gång successivt i resterande kommuner i landet. Förslaget innebär att statistik kan produceras först omkring sekelskiftet då registret beräknas vara fullt utbyggt i landet. Preliminär statistik kan emellertid tas fram i samband med uppläggningsen av registret i resp kommun.

Ett uppenbart problem som kan förskjuta tidsplanen en bra bit in på 2000-talet är att många kommuner idag inte har ett adressregister och inte avser att upprätta något. Man lagreglerar visserligen men någon ersättning utgår inte för arbetet.

Ytterligare problem har dykt upp sedan "proppen" presenterats. Tre partimotioner från folkpartiet, vänsterpartiet och miljöpartist har presenterats. I alla tre motionerna tas integritetsfrågan upp. Regeringen har därför beslutat att pröva integriteten ytterligare genom en beredning i konstitutionsutskottet. Det kommer med största sannolikhet att innebära att försöket inte kan påbörjas den 1 januari 1996 utan något senare.

I vilket fall som helst har förberedelserna för försöket redan startat. Fob-gruppen är i högsta grad involverad som referensgrupp till SCB och CFD. Under innevarande höst har bl a variabelinnehåll och genomförandefrågor 9 diskuterats. KSP-nyttas läsare kommer kontinuerligt att hållas informerade om vad som händer framöver.

Anders Olsson

PS. Konstitutionsutskottet har med blixstens hastighet behandlat sekretessfrågan. Resultatet blev positivt med KSP glasögon sett. Motionerna avvisades. Detta innebär att försöket kör igång som planerat den 1 januari 1996. DS.

KSP NYTT ÖNSKAR ALLA SINA LÄSARE

ETT GOTT NYTT ÅR

